

Längtan och separationer

Krigsbarnsfilm väcker många minnen

Sofia Torvalds

Leena Almgren följde med Kyrkpressen på bio. Filmen Den bästa av mödrar väckte många minnen till liv om hennes barndom som krigsbarn i Sverige.

När vi kommer ut från biografsalongen efter att ha sett Klaus Härös krigsbarnsskildring *Den bästa av mödrar* är vi rödgråta, både intervjuaren och intervjuobjektet. Det blir inte bättre då vi bänkar oss vid ett café intill och börjar tala om Leena Almgrens minnen av tiden i Sverige och livet i Finland då hon kom hem igen. Men jämna mellanrum kommer tårarna, och vi tystnar, båda två.

Leena Almgren åkte från Helsingfors till Skåne tillsammans med sin bror våren 1942, då hon var sex år. På sommaren fyllde hon sju.

– Jag minns hur vi steg på tåget från Helsingfors till Åbo, och jag minns hur mamma blev kvar på perrongen. Mycket har jag

förträngt. Det har tagit 60 år att plocka fram en del av mina minnen.

I *Den bästa av mödrar* finns en scen där en flicka som fått i uppdrag att ta hand om ett litet syskon blir separerad från det lilla barnet och skrikande och kämpande försöker komma loss, allt medan en brysk tant bär i väg med den lilla och en annan hål-

ler i den hysteriska flickan. Den scenen är bekant för Leena – hon var ju stora syster och hade fått i uppdrag att ta hand om sin bror.

– Av någon orsak blev vi åtskilda fast vi skulle till samma ort. Jag blev ju alldeles galen då de förde bort honom.

Trygg igen

Leena Almgren har också

För Leena Almqvist var många scener i filmen välbekanta.

Klaus Härös film *Den bästa av mödrar* är den första långfilmen om ett krigsbarns öde. Den handlar om den 9-åriga Eero (Topi Majaniemi) som evakueras till en familj i Skåne. Fosterpappan Hjalmar spelas av Michael Nyqvist och Maria Lundqvist gör en strålande rollprestation som fostermamman Signe.

minnen av kriget: hur mamma och barnen satt i en potatiskällare och såg på hur bomberna regnade ner bara några kilometer därifrån. Att alltid gå och lägga sig med kläderna på, ifall det skulle bli alarm. Då hon fick veta att hon skulle till Sverige var det skrämmande och spännande på samma gång.

Leena hade av någon anledning inte någon familj väntande på henne då hon kom. Det betydde att hon skulle visas upp för olika familjer för att de skulle kunna bestämma sig för om de ville ha henne eller inte. Hon kom till en liten ort i Skåne, Tånebro, och läraren förde henne hem till folk och visade upp henne. Men det var många som tackade nej, hon ansågs vara för gammal.

– När en annan flicka förklarade för mig att folk kommer och tittar om de vill ha mig blev jag väldigt ledsen. Jag minns att jag stod på en soffa när sedan farbror Axel och tant Astrid kom. Han tittade på mig och blinkade med ögat och jag tänkte att tänk om de ändå skulle vilja ha mig ...

Det ville de, och det var tur det. Lilla Leena blev farbror Axels ögonsten.

– Jag minns hur vi åkte hem till dem den där första kvällen, det var sent och jag var trött. Jag såg hus och ljus och tänkte: det här är alltså Sverige. För första gången sen jag blivit skild från min bror kände jag mig trygg.

Bortskämd

Fosterpappan Axel var lanthandlare. Paret var barnlöst, men hade ett stort hus. Leena, som därhemma bott i ett rum tillsammans med föräldrar och många syskon, fick eget sovrum och eget lekrum.

– Inte ens i mina vildaste fantasier hade jag kunnat föreställa mig något sådant, skrattar hon.

– Jag var farbror Axels favorit. Min fostersyster Christina, som föddes efter att jag åkt tillbaka till Finland, sa alltid att för pappa fanns bara du. Känslomässigt var han den jag var mest fäst vid. Hade jag gjort något hyss gick jag alltid först till honom ...

Svenskan kom snabbt. Redan på några veckor lärde dig Leena att uttrycka sig och på hösten började hon i skolan. Småningom glömde hon sitt modersmål helt.

– Jag var ett mycket bortskämt barn i en stor släkt där det fanns bara en annan flicka i min ålder. Jag hade det nog väldigt bra.

Simma till Malmö

Att åka hem till Finland igen var inte lätt. Leena minns farbror Axel som står på perrongen och säger att hon alltid kan komma tillbaka om hon inte trivs. På tåget återförenades hon med sin bror.

– Hela tåget var fullt med krigsbarn. När vi kom till stationen i Helsingfors frågade jag min bror om han känner igen våra föräldrar. Han sa: Nä, jag trodde du skulle känna igen dem. Men där stod en tant som såg vänlig ut och vinkade åt oss. Det var vår mamma, hon hade sett på oss att vi inte kände igen henne.

Leena och hennes bror var i Sverige i nästan fyra år. En sexåring hade blivit en tioåring.

– Mamma hade fått tag på lite saltat svinkött för att fira vår hemkomst. Men jag och min bror ville inte äta av köttet, det var för salt. Då brast mamma i gråt.

Familjen bodde i en bostad med ett rum och kök i Baggböle. Leena och hennes bror brukade gå ner till Vanda å, se mot Malmö och låtsas att det var Malmö.

– Och så sa jag till min bror att när jag blir tillräckligt stark tar jag dig på min rygg och simmar över, och då kommer våra fosterföräldrar och hämtar oss.

Långsamt lärde hon sig finska igen. Det var lättare när skolan började, både Leena och hennes bror fick gå i svensk skola, och där fanns många andra krigsbarn.

– När jag ser tillbaka på allt nu tycker jag att det var bra som det blev. Jag tycker att jag fått mycket kärlek. Jag har formats till en flexibel person, och jag har alltid varit älskad.

– Allt jag upplevt har gagnat mig på något sätt. Och jag har haft stor nytta av min svenska.

Filmen ytlig?

Vad filmen *Den bästa av mödrar* beträffar tyckte Leena Almgren att den kändes lite ytlig.

– Kanske det är för att flickor känner på ett annat sätt? Pojken i filmen var så modersbunden att han inte kom över separationen. En flicka tror jag att snabbare skulle ha närmat sig fostermamman.

Men väldigt fel kändes den inte, mycket kände hon igen, och en del saker väckte många minnen till liv.

– Liksom för pojken i filmen kan man säga att tiden i Sverige påverkade min modersrelation. Det var först när hon var gammal som jag kom nära min mamma igen.

– När jag berättar om allt låter det kanske som om det varit lätt. Men jag var inte redo att bli medlem i krigsbarnsföreningen förän för 1,5 år sedan. Då var jag 68 år.

Filmen *Den bästa av mödrar* i regi av Klaus Härö har premiär den 30.9.